

Mieczysław Plopa (2004). *Psychologia rodziny: teoria i badania*
Elbląg: Wydawnictwo Elbląskiej Uczelni
Humanistyczno-Ekonomicznej (ss. 452)

Książka Mieczysława Plopy pt. *Psychologia rodziny: teoria i badania* stanowi próbę przedstawienia zarówno zagadnień teoretycznych, dotyczących wybranych aspektów współczesnej wiedzy o rodzinie z uwzględnieniem perspektywy systemowej, jak i ilustrację badań empirycznych nad systemami rodzinnymi, prowadzonych przez Autora wraz ze współpracownikami oraz magistrantami. Stwierdziwszy zmiany zachodzące we współczesnych rodzinach na tle przemian całej cywilizacji, Autor ukazuje potrzebę spojrzenia na dzisiejszą rodzinę z szerszej perspektywy, uwzględniającej różnorodne uwarunkowania jakości życia małżeńskiego i rodzinnego.

W rozdziale pierwszym Czytelnik znajdzie zagadnienia teoretyczne związane z systemowym podejściem do rodziny, w którym nacisk kładzie się na organizację strukturalną systemu rodzinnego oraz zadania czy funkcje, jakie rodzina wypełnia. Rodzina jest w tym ujęciu traktowana jako system będący w procesie ciągłego rozwoju, dlatego też w tym kontekście zdefiniowane są podstawowe cechy rodziny. Autor, zastanawiając się nad zagadnieniem jakości życia w rodzinie, opisuje strategię i reguły rządzące funkcjonowaniem rodziny, które z kolei wpływają na sposób realizacji zadań. Zadania i strategię rodziny opisują przez M. Plopę dotyczą kolejno: tożsamości – zarówno całej rodziny, jak i każdego jej członka; ustalenia i utrzymania granic; utrzymania statusu w zakresie stworzenia warunków do życia i rozwoju oraz

kierowania spójnością rodziny, w dużej mierze sprzyjającą zdrowiu psychicznemu każdego jej członka.

Ponadto opracowanie to zapoznaje nas z modelami funkcjonowania rodziny. Między innymi omówiono tu modele wywodzące się z koncepcji strukturalnych, wśród nich wymieniane są: strukturalny model Minuchina, kołowy model Olsona, systemowy model Beaversa oraz model McMastera. Modele te oferują interesującą, opierającą się na wspólnych założeniach perspektywę, odnoszącą się do zdrowego funkcjonowania rodziny. Inne modele – międzypokoleniowe, m.in. Bowna oraz kulturowe, zwracają uwagę na kwestie, których nie uwzględniają modele strukturalne, dając w efekcie poszerzoną wiedzę na poruszany temat. Jeden z podrzdziałów książki traktuje o rozwoju kompetencji małżeńskich i rodzinnych w odniesieniu do teorii przywiązania. Ukazanie wielu zagadnień wiążących się z tą teorią, uznac można za odpowiedź Autora na rosnące w ostatnich latach zainteresowanie badaczy znaczeniem bliskich więzi w związkach interpersonalnych w różnych okresach życia człowieka. Teorię więzi przywiązaniowej ujęto zarówno od strony badań nad dziećmi, jak i dorosłymi, wskazując jednocześnie widoczną ewolucję poglądów dotyczących transmisji wczesnych doświadczeń emocjonalnych, na regulację bliskich związków w dorosłości. Mechanizm przywiązania przedstawiono z perspektywy ewolucyjnej, klinicznej i poznawczej. Krytyczne podejście do omawiane-

go zagadnienia pozwala zapoznać się z zaleceniami tych podejść oraz ich ograniczeniami.

Rozdział drugi poświęcony jest badaniom psychologicznym nad małżeństwami o różnym poziomie integracji oraz poszukiwaniu rozmaitych uwarunkowań osiągnięcia satysfakcji w związku małżeńskim. Niewątpliwie należy zwrócić szczególną uwagę na relacje między małżonkami oraz ich uwarunkowania, gdyż leżą one u podstaw jakości życia całej struktury rodzinnej. Autor poddaje analizie różnego rodzaju czynniki psychospołeczne, mogące mieć wpływ na jakość związku małżeńskiego oraz na odczuwaną satysfakcję ze związku. Pytanie postawione na początku rozdziału dotyczy rodzaju związku, jaki ma szansę na przetrwanie i na to, aby był związkiem szczęśliwym zarówno dla kobiety, jak i mężczyzny oraz czy odczuwanie podobnego poziomu satysfakcji w ogóle jest możliwe. Uwarunkowania, jakie brane są pod uwagę w „poszukiwaniu” szczęścia małżeńskiego dotyczą płci, odczuwanej intymności, pełnionych przez małżonków ról społecznych (praca, dom) oraz równości w związku. Z przytaczanych analiz i doniesień z badań wyłania się ciekawy wniosek, a zarazem postulat dotyczący konieczności dbania o równość w małżeństwie. Istotność tego wniosku ujawnia się najbardziej w sytuacji, gdy w związku pojawia się nierówność. Zatraca się wtedy możliwość rozwoju intymnych relacji, których doświadczanie przez oboje partnerów jest podstawowym warunkiem satysfakcji z małżeństwa. W dalszej części pracy Czytelnik może poszerzyć swoją wiedzę teoretyczną o interesujące doniesienia z badań empirycznych, prowadzonych przez Autora nad jakością związku małżeńskiego wśród małżeństw trwałych oraz rozwodzących się.

Kolejna część książki poświęcona została analizie zarówno teoretycznej, jak i empirycznej, relacji rodzic – dziecko oraz wpływowi tychże relacji, jak i postaw rodzicielskich na rozwój dziecka głównie z perspektywy syste-

mowej. Opierając się na literaturze na temat postaw rodzicielskich, Autor analizuje rozumienie tej kategorii, następnie ukazuje źródła kształtowania się tych postaw oraz ich typologię. Uogólniając treści związane z omawianym tematem, za najbardziej istotny przejaw postawy rodzicielskiej uważa ładunek uczuciowy, stanowiący najważniejszy składnik zarówno jej rozpoznawania, jak też dokonywania pomiaru. Wkładem własnym M. Plopy do zagadnienia stylów oddziaływań rodzicielskich jest uzupełnienie, istniejących w literaturze dotyczącej typologii, postaw rodzicielskich – zamieszczonych na łamach tej publikacji – o kolejny wymiar postawy niekonsekwentnej. Rozdział ten daje możliwość poszerzenia wiedzy na temat opisywanego zjawiska o analizę badań z literatury przedmiotu nad wpływem postaw rodziców na rozwój, osobowość, czy przystosowanie społeczne dzieci oraz badań dotyczących percepcji rodziców i ich postaw przez dzieci i młodzież, zarówno jedynaków, jak i niejedynaków. Rozważania o relacjach rodzica i dziecka Autor uzupełnia o szczegółowe charakterystyki własnych metod służących ich badaniu, tj. Skalę Postaw Rodzicielskich w wersji dla młodzieży i dorosłych. Niewątpliwie przyda się to osobom zainteresowanym tą tematyką oraz chcącym podjąć się eksploracji zjawisk związanych z rodziną.

Ostatni – czwarty rozdział książki podejmuje problematykę związaną z poglądami młodzieży akademickiej na instytucję małżeństwa oraz ich uwarunkowaniami, ze szczególnym uwzględnieniem płci psychologicznej badanych. Wydaje się, że w dobie dokonujących się przemian społeczno-ekonomicznych i obyczajowych, ważnym jest badanie pokolenia młodych dorosłych, wchodzących w społeczną rzeczywistość ze swoim bagażem doświadczeń, w celu opisywania oraz przewidywania możliwych zmian w ich świadomości. Przykładowo, w przeciwieństwie do doniesień o kryzysie instytucji małżeństwa,

interesujące jest przychylne nastawienie młodzieży akademickiej do takiej formy bliskiego związku. Ponadto nie ma ona przekonania, że małżeństwo jest przeżytkiem w XXI wieku – wręcz przeciwnie, ma poczucie, że jest odwrotnie.

Układ zamieszczonych w książce treści jest proporcjonalny i przejrzysty, a język użyty do ich przedstawienia – przystępny. Poru-

szana tematyka jest adresowana do wszystkich, którzy interesują się rodziną. Treści tu zaprezentowane nie mają charakteru systematycznego wykładu, ale jak to ujmuję sam Autor – mają inspirować do przemyśleń, czy być źródłem hipotez do dalszych interdyscyplinarnych badań, służących kreowaniu dobrej jakości naszego codziennego życia.

Anna Rokowska